

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Милена Цветкова

Относно: дисертационния труд на Виктория Бисерова Димитрова на тема „Продуцентски модели за медиатизация на книгата” за присъждане на образователната и научна степен „доктор” по 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Журналистика – Книгознание)

В качеството ми на член на научното жури потвърждавам, че постъпилият за публична защита дисертационен труд на Виктория Б. Димитрова отговаря на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България. Представен е оригинален приносен текст с научни и научноприложни резултати, който показва задълбочените теоретични знания на докторантката по научната специалност „Книгознание” и способностите ѝ за самостоятелно научно изследване (чл. 6, ал. 3).

I. Образователна и професионална характеристика на докторанта

Като неин научен ръководител, смятам за целесъобразно да синтезирам онези образователни, изследователски и приложни изяви на Виктория Б. Димитрова, които имат имплицитен характер спрямо завършения дисертационен труд.

Започва да натрупва професионален опит в системата на книгата още като студентка по „Книгоиздаване” на 20-годишна възраст (2003 г.). Развитието ѝ в сферата на книгоиздаването е динамично – от редактор в издателска къща на голяма медийна компания до основател на собствено издателство с екип от нейни колеги от Софийския университет, квалифицирани по специалността (2010 г.). В периода на докторантурата си (2012–2015 г.) се насочи към продуцентска дейност в приложната сфера на докторската си програма (на основание чл. 52, ал. 1, т. 4 от ПУРПНСЗАД в СУ „Св. Климент Охридски”). Разработи издателски проекти, в които организира и управлява дейностите по продуциране на съдържание, публикуване, разпространение и реклама на над 300 книги; печели национални проекти в областта на книгоиздаването, включително по международни програми и по Фонд Научни изследвания при МОН; създаде нови издателски марки и книготърговски мултибрандови обекти; разви инициативи в сферата на насърчаването на четенето, културния и събитийния мениджмънт, рекламата, пиар-а и трансмедийността на българската книга. В проблемната ниша на дисертационното ѝ изследване са и четири копродуцентски издателски проекта („TILT. Началото” от Любен Дилов-син, съвместно с продуцентска компания „Чучков Брадърс”; „Аномалия” от Людмила Филипова, съвместно с издателство „Сиела”; двуезично издание на либретото на операта „Вълшебната флейта” от Моцарт, съвместно с фондация „Културни перспективи”; копродуцентство със Столичния куклен театър за 100-годишнината от рождението на Роалд Дал). Не на последно място са и социалните ангажименти на В. Б. Димитрова към четящото общество – създател на ежегодната екологична кампания „Стара хартия за нова книга” в партньорство със Столична община; създател на първата в Европа безплатна плажна библиотека и на планински библиотеки на открито; подкрепя хуманитарната кампания на Посолството на Израел за пострадалото население от наводнението в Мизия със снабдяване с детски книги и др.

В съответствие с чл. 20 от Закона за висшето образование на докторантката бяха осигурени условия на академична свобода за провеждане на научното ѝ изследване и на

творческите ѝ изяви. Участва активно в академични, научни и професионални форуми и дискусии. Провежда проучвания в научни и академични библиотеки. Задълбочи интереса си към нови научни теории и разработки за продуцентството в творческите индустрии, в индустриите на съдържание и в трансмедийното книгоиздаване, специално внимание към повишаване на качеството на връзката „автор – издател” и „автор – читател” и към актуалните емпирични проучвания върху промените в културната практика „четене”.

В периода на трите докторантски години Виктория Б. Димитрова доказва, че е способна да изпълнява безупречно и в график даден научен план. Със същата отговорност и добросъвестност се отнесе и към пост-апробационната редакция на дисертацията си като се съобрази с бележките на рецензентите и с препоръките на колегите от първичното научно звено.

В своя завършен вид дисертационният труд, посветен на продуцирането на книгата като медия, е стъпил на солидни теоретични основи. Книговедската база на изследването са трудовете на българския книговед проф. Ани Гергова и на руския книговед проф. Алиса Беловицкая. Но заслуга на дисертацията е, че възобновява традициите на науката за книгата от първата половина на XX век (напр. на Пол Отле) и на теоретичните в медийните изследвания (особено Маршал Маклуън след 1964 г.), което ѝ помага да потърси нередукционистко обединение на изследванията в областите на познанието и на пазарните отношения.

II. Оценка на приносите

Съгласна съм със самооценката на Виктория Б. Димитрова за научните ѝ приноси. По моя преценка, ще ги перифразирам по следния начин:

За пръв път разполагаме с точна визия за ролята на книгоиздателя като продуцент – за едно конкурентноспособно книгоиздаване по философията и практиката на медийното продуцентство.

Дисертацията обогатява научноизследователското поле „медияен мениджмънт” с темата за „реинтегриране (или реабилитиране) на книгата в медийната индустрия“ чрез доказателства по пътя на внедряването на политиката на медийното продуцентство в книгоиздаването и чрез задълбочено обосноваване на потребността от медиатизацията на отношението „книга – читатели“.

Приносен и иновативен е мениджърският формат, апробиран посредством основано от авторката издателство с продуцентски модел на управление, в който се развиват нови функции и компетенции както на редакторите, на т.нар. издателски читатели и на външните четци (рийдъри), така и на художниците и дизайнерите на книгите.

Дисертацията е успешен опит за преход от емпирично книгознание (практическото знание за книгата) към теоретично книгознание (знание за книгата в нейната теоретична даденост, като система от смисли), благодарение на способността на докторантката да проблематизира и теоретизира своя практически опит в издаването на книги и продуциране на художествено съдържание.

Дисертацията предлага оригинален подход на предварително експериментирание и апробация на реални модели, които, с помощта на теорията, трансформира в идеални. Важността на този тип експериментирание в условия на криза в световното книгоиздаване е, че включва издателя най-активно в научните дебати и го предпазва от „принципни решения” от типа на отказ от предприемчивост или шиканиране на предложенията за промяна.

Дисертацията съдържа принос и към маркетинга на книгата с два експлицитни извода. Първо, за ефективното разпространение на един издателски проект трябва ясно да се определи кой е адресатът на книгата – кой ще я купува, кой ще я чете. Второ, всяка програма за разпространение чрез медиатизация трябва да обсъжда задълбочено и екипно своя възможен резултат и перспективност, за да не се превръщат безкрайните акции и промоции в дейност заради самата себе си. Наблюденията върху пазарните активности и в настоящия момент показват, че тези две действия в книгоиздателския маркетинг са първото, което се пропуска в увлечението по външните ефекти и при игнориране на мисълта за реалните цел и смисъл.

С оглед важността на научната визуализация за съвременната наука, оценявам високо и методите на моделирането, реализирани в четвърта глава на дисертацията. Чрез тях трудът се вмести в актуалните теории за визуализация на вербалното съдържание, вкл. и на книгите, със средствата на статичните и динамичните медии (изобразително изкуство, плакат, комикс, театър, кино, видеоклип и т.н.). Методологично правилно Виктория Б. Димитрова изгражда визуализации на трите си теоретични модела на медиатизирана книга („пирамида“, „слънце“, „дърво“), с което показва усвоено моделно мислене.

Дисертацията съдържа и важни научноприложни приноси. Още в своя замисъл трудът на Виктория Б. Димитрова е рефлексия на трансформацията на социалната функция на науката в настъпилото „общество на знанието“, чиито ключов белег е превесът на приложния контекст на изследванията и натискът за по-висока социална релевантност. В „обществото на знанието“ взаимоотношенията „образование – индустрия“, „наука – бизнес“ се изменят съществено поради появата в тях на новия субект – „стейкхолдерът“ (англ. stakeholder, заинтересована страна, съгл. ISO 9000:2015). В този контекст можем да очакваме, че изследвания като настоящия дисертационен труд за реновиране на издателския бизнес са генератор на промени както в самия бизнес (за актуализиране на професиограмата на книгоиздателя), така и в науката и образованието (за преразглеждане на образователните програми по приложните дисциплини в книгознанието).

III. Технически качества

Текстът е изготвен при пълно спазване на БДС ISO 7144:2011 „Оформяне на дисертации и подобни документи“. Доказателство за техническата компетентност на авторката е и прецизността ѝ при спазване на националните стандарти за цитиране и библиографиране на общо 342 използвани източника и 303 позовавания под линия.

IV. Лични впечатления за качествата на докторанта

В качеството си на научен ръководител на Виктория Б. Димитрова по книгознание, както и при съвместни участия в научни и издателски проекти, съм имала възможността пряко да се убедя в изследователските ѝ способности и презентационни умения, в изключителната ѝ работоспособност да се запознава с научни постижения, реализирани от множество гледни точки, да преследва с любопитство и рефлекс дори най-нови хипотези, в уменията ѝ да реагира на техните провокации със собствени позиции и да им дава гласност в професионални интервюта и дебати.

Бих характеризирала личността ѝ с четири думи: знания, критичност, предприемчивост, признателност. Настоящият дисертационен труд потвърждава тези качества в още по-висока степен.

V. Критични бележки и въпроси

Нямам конкретни критични бележки към докторантката. Моля, Виктория Б.

Димитрова да отговори на един въпрос, изхождайки от изследователския си опит и от дългогодишните си педагогически, методически и практически взаимодействия в системата на книгата. Какви, според нея, са дефицитите в образованието и кариерното развитие в българското книгоиздаване, книгоразпространение и книготърговия, които биха препятствали внедряването на нейната програма за „интелигентно книгоиздаване“, в частност за „продуцентство в книгоиздаването“?

VI. Обобщена оценка

Завършената дисертация със заглавие „Продуцентски модели за медиатизация на книгата“ е едно оригинално, емпирично защитено и обществено полезно изследване, със силен приложен заряд за творческите и медийните индустрии. Трудът е научно коректен, съдържа голям спектър от идеи, концепции, теории и данни, в които се разгарят горещи дебати. Авторката проблематизира много трудна ситуация и е изправена пред труден избор „за“ или „против“ виртуалната революция в книгосъздаването. В крайна сметка сме свидетели на един пионерски за България научен труд, който доказва и на практика все още несъвместимата с действащите производствени стандарти теория: теорията за медиаморфозите на книгите.

Текстът на места е интригуващ и за мен. Написан е ясно, въпреки неизбежното присъствие на сложни неологизми и технологични концепции. Но науката за книгата не може да остане в рамките на традиционната си терминология, в аргументи, позиции и обяснения, типични за епохата преди компютрите и интернет и да не вникне в описаната трансформационна ситуация. Дисертацията не е ориентирана в дескриптивните и консенсусни дискурси, а в научните и иновативните постановки, експерименти и идеи. Така разбирам науката за книгата и аз.

Моята оценка за текста е категорично положителна. Тя се основава на разбор върху задължителните за получаване на образователна и научна степен „доктор“ критерии:

- ➔ дисертационният труд на Виктория Б. Димитрова представлява новост не само за комуникационната наука, а и за стопанските, социалните, изкуствоведските и дори за техническите науки;
- ➔ дисертационният труд е осъществен чрез оригинален интердисциплинарен изследователския подход – книговедски, медиологичен и издателски;
- ➔ дисертационният труд надгражда функционалния обхват на научната категория „книга“ (с дефиницията за „медиатизирана книга“) и творчески го развива;
- ➔ авторката е млад изследовател с висока ерудиция и интердисциплинарна подготовка, с култивирана библиографска и езикова култура, с иновативно мислене за обекта „книга“ в условията на глобализираното медийно пространство;
- ➔ подготвена е да утвърждава и разгръща познавателната и приложната същност на научната категория „книга“, на нейната незаобиколима информационна и комуникационна роля в обществото;
- ➔ авторката показва воля и енергия да отстоява независима научна рефлексия в един тежък период на неопределеност и колизии между стара (Гутенбергова) и нова (след-Гутенбергова) парадигма в системата на книгата, наблюдавани в световен мащаб;

- » не на последно място – авторката ни убеждава в нагласата си за непрекъснато усъвършенстване на собствената компетентност и за активно взаимодействие с учени, университетски преподаватели и тесни специалисти.

В заключение:

За млад изследовател като Виктория Б. Димитрова представеният за защита дисертационен труд е истинско постижение. То трябва да се насърчи в неговото продължаващо развитие в нови текстове и публикации с все по-ясно очертани авторски ангажименти.

Гласувам с „да“ и вярвам, че уважаемото Научно жури ще се обедини в решението си да присъди на Виктория Бисерова Димитрова образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност „Книгознание“ в научното направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки.

София, 21 февруари 2016 г.

Подпис:

*доц. д-р Милена Цветкова,
член на научното жури*